

Presidente D. Bartolomé Robert,

16.

ACTA

DE LA

SESSIÓ PÚBLICA

CELEBRADA EN LO

ATENEU BARCELONÉS

LO DIA 3 DE DESEMBRE DE 1900

MINISTERIO
DE CULTURA

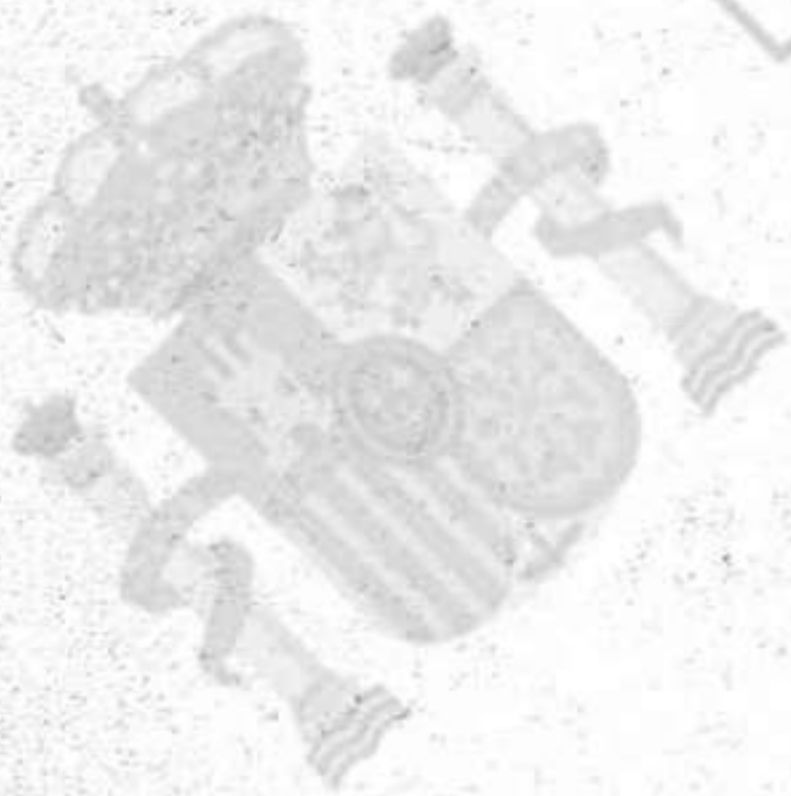

ATENEU BARCELONÉS

MINISTERIO
DE CULTURA

MINISTERIO
DE CULTURA

ACTA

DE LA

SESSIÓ PÚBLICA

CELEBRADA EN LO

ATENEU BARCELONÉS

LO DIA 3 DE DESEMBRE DE 1900

BARCELONA

ESTAMPA DE "LA RENAIXENSA"

1901

MINISTERIO
DE CULTURA

ACTES DE LA SOCIETAT

JUNTA DIRECTIVA PERA L'ANY DE 1900 Á 1901

PRESIDENT

D. Bartomeu Robert.

VIS - PRESIDENT

D. Francesch Matheu.

SECRETARI GENERAL

D. Bonaventura Bassegoda.

VIS-SECRETARI.	D. Joseph Roig y Puñed.
TRESORER.. . . .	„ Lluís G. Ferrer-Vidal y Soler.
COMPTADOR.	„ Domingo Martí y Juliá.
BIBLIOTECARI.	„ Ernest Moliné y Brasés.
CONSERVADOR.	„ Joan Serriñá y Masferrer.

VOCALS SENSE CÀRRECH

D. Joaquim Aguilera.
„ Jaume Carner.
„ Pelegrí Casades.
„ Joseph Font y Gumá.
„ Cristófol Fraginals.
„ Joan Romaní y Puigdengolas.
„ Joseph M.ª Sabater y Juliá.

JUNTAS DE LAS SECCIONES

SECCIÓ DE LITERATURA, HISTORIA Y ANTIGUETATS

- D. Pompeu Fabra, *President*.
„ Joaquim Cabot, *Vis-president*.
„ Angel Aguiló, *Secretari*.
„ Emili Tarré, *Vis-secretari*.
„ Joseph M.ª Valls y Vicens, *Revisor de Comptes*.
„ Jaume Massó y Torrents, *Vocal de la Comissió de Biblioteca*.
„ Pelegrí Casades, *Vocal pera la Directiva*.
„ Francesch Matheu, *Id., id.*

SECCIÓ DE BELLAS ARTS

- D. Adriá Casademunt, *President*.
„ Joseph M.ª Tamburini, *Vis-president*.
„ Antoni Millás, *Secretari*.
„ Gaspar Homar, *Vis-secretari*.
„ Joaquim Bonnin, *Revisor de Comptes*.
„ Antoni Vila Palmés, *Vocal de la Comissió de Biblioteca*.
„ Joseph Font y Gumá, *Vocal pera la Directiva*.
„ Bonaventura Bassegoda, *Id., id.*

SECCIÓ DE CIENCIAS MORALES Y POLÍTICAS

- D. Joaquim Lluhí, *President*.
„ Joseph Samsó, *Vis-president*.
„ Joseph Roig y Buxeres, *Secretari*.

- D. Albert Aldrich, *Vis-secretari*.
„ Joseph Fluviá, *Revisor de Comptes*.
„ Guillém A. Tell, *Vocal de la Comissió de Biblioteca*.
„ Jaume Carner, *Vocal pera la Directiva*.
„ Ernest Moliné y Brasés, *Id., id.*

SECCIÓ DE CIENCIAS EXACTAS

- D. Joaquim Durán y Trinchera, *President*.
„ Eduart Fontseré, *Vis-president*.
„ Antoni Raventós, *Secretari*.
„ B. Faig Gelart, *Vis-secretari*.
„ Rossendo Giol, *Revisor de Comptes*.
„ Joseph Tarruella, *Vocal de la Comissió de Biblioteca*.
„ Cristófol Fraginalls, *Vocal pera la Directiva*.
„ Domingo Martí y Juliá, *Id., id.*

SECCIÓ D'AGRICULTURA

- D. Joseph Baltá de Celá, *President*.
„ Joaquim Tomasino, *Vis-president*.
„ Hermenegildo Demestre, *Secretari*.
„ , *Vis-secretari*.
„ Joan Ortelli, *Revisor de Comptes*.
„ Casimir Brugués, *Vocal de la Comissió de Biblioteca*.
„ Joaquim Aguilera, *Vocal pera la Directiva*.
„ Joseph Roig y Puñed, *Id., id.*

SECCIÓ D'INDUSTRIA

- D. Joaquim Rivera, *President*.
„ Joseph Paluzie, *Vis-president*.
„ Joseph Galbany, *Secretari*.

- D. , *Vis-secretari.*
- „ Artur Farrés, *Revisor de Comptes.*
 - „ Carlos Llussá, *Vocal de la Comissió de Biblioteca.*
 - „ Joan Romaní y Puigdengolas, *Vocal pera la Directiva.*
 - „ Lluís G. Ferrer-Vidal y Soler, *Id., id.*

SECCIÓ DE COMERS

- D. Sixto Quintana, *President.*
- „ Joan Font y Milá, *Vis-president.*
 - „ Alfons Arús, *Secretari.*
 - „ Carlos Rovira, *Vis-secretari.*
 - „ Lluís Estásen, *Revisor de Comptes.*
 - „ Gaspar Quintana, *Vocal de la Comissió de Biblioteca.*
 - „ Joseph M.ª Sabater y Juliá, *Vocal pera la Directiva.*
 - „ Joan Serriñá y Masferrer, *Id., id.*

SESSIÓ INAUGURAL

DEL ANY ACADÉMICH DE 1900 Á 1901

En la ciutat de Barcelona á 3 de Desembre de 1900, baix la Presidencia del Dr. D. Bartomeu Robert y assistencia dels Excm. Sr. Vis-Rector de la Universitat, Iltre. Sr. D. Ernest Vilaregut en representació de la Diputació Provincial, Iltre. Senyor D. Jaume Trabal en representació del Ajuntament, Iltre. Sr. D. Joseph Comas y Solá per la Real Academia de Ciencias, Iltre. Sr. D. Joseph Ricart y Giralt per la Escola de Náutica, del Iltre. Sr. Don Joseph Pella y Forgas, President de la Societat Económica d'Amichs del País; del Iltre. Sr. Don Pelegrí Giralt, degá del Cos médech Municipal; del Iltre. Sr. D. Domingo J. Sanllehy, President del Círcol del Liceo; del Iltre. Sr. D. Joseph Franquesa, en representació del Consistori dels Jochs Florals; del Iltre. Sr. D. Joaquím Durán y Trinchera, en representació de la Real Academia de Medicina y Cirurgia; dels Iltres. Srs. President y Secretari de la Academia y Laboratori de Ciencias Médicas, del

Iltre. Sr. D. Frederich Rahola per lo Foment del Travall Nacional, Iltre. Sr. D. Enrich Prat de la Riva, de la Academia de Jurisprudencia y Legislació; Iltre. Sr. D. Santiago Mundi, de la Facultat de Ciències; Iltre. Sr. D. Joaquim Cabot pel "Centre Excursionista", representants de la Societat Protectora d'Animals y Plantas, Orfeó Catalá, Associació d'Arquitectes de Catalunya, Creu Roja, Associació Artística Arqueològica, Centro de Mestres d'Obras, Lliga de Defensa Industrial y Comercial, y gran número de senyors Socis, lo Sr. President obrí la sessió pera donar compte dels treballs fets per la Corporació lo curs anterior y concedí la paraula á D. Joaquim Giralt y Verdaguer, Secretari general sortint, qui doná lectura á la següent Memoria:

SENYORS:

COM més identificadas están las corporacions ab l'esperit y sentiments del terrer en que viuhén, més influeixen en ellas las corrents generals d'opinió y quan aquestas prenen intensitat desacostumada y donan lloch á actes, productors de fonda excitació, que afectan importants interessos, arriba á voltas la seva vida interna á venir com absorvida ó paralisa-da per los fets exteriors.

Aixó succehí ab l'Ateneu en lo curs passat. Los aconteixements que en son comensament, ab mótiu de la petició de certas reformas económicas, se desenrotllaren en aquesta ciutat y que lograren remoure tan fortament l'opinió com de bastant temps ensá no s'havía vist, decantaren envers ells l'atenció dels socis, y atragueren las activitats de gran part, marcantse ja desde alashoras una orientació més cap enfora que no cap á dintre de la Societat, que degué influir durant tot lo curs en la seva vida interior.

Y no sols per l'esmentada participació individual

dels elements del Ateneu, sino per la que aquest, com entitat social degué tenirhi.

No podia l'Ateneo, organisme d'arrel y significació essencialment catalanas, permaneixer indiferent devant d'un mohiment que, judiquis com se vulga, en son fons responia á un desitj d'avens y millorament de nostra terra, y que portava fins al sacrifici personal en sa defensa; tant mes en quant las reformes reclamadas se trobavan compresas entre las que l'Ateneo, juntament ab altrats entitats de Barcelona, havia demanat en lo Missatge endressat á la Reyna Regent en Novembre del any 1898.

La Junta Directiva, donchs, prescindint patrióticament de las diferencias de criteri que poguessin haverhi entre sos individuos, comprenent que no devía trencarse aquella hermosa solidaritat que s'havia establert entre distints organismes socials de Catalunya, no duptá, al serli demanat, en prestar lo nom y'l concurs del Ateneu pera tots los actes que conduhissin á la defensa dels drets de ciutadans honrats, al retorn de la perduda tranquilitat y obtenció de las desitjadas reformas, bandera del mohiment. En sa consecuencia, l'Ateneo intervengué per medi del Sr. President y en sa ausencia'l Vispresident D. Antoni M.ª Gallissá sempre juntament ab las altrats societats á que m'he referit, de la manera pública que tots coneixéu, tant á Madrit, devant dels poders públichs, com aquí en las varias reunions que's celebraren pera la realisació dels indicats objectes.

Avuy la febrada d'aquells fets es passada. Potser siga cert que'ns distregué un xich de nostra feyna. En tot cas, no ho discutim; aprofitemnos tots de la present calma per continuarla.

No desatengué, empro, la Junta las cuestiones que podriam dirne d'orde interior de la societat. Duas foren objecte especial de la seva preocupació: l' una,

l'adquisició de la notable biblioteca Amer, y l'altra, la de cambi de local.

Composta la referida biblioteca de cinch á sis mil volums, molts d'ells llibres y manuscrits catalans de difícil troballa, recullits per una má entesa y aymant de nostra llengua, constituia una envejable riquesa literaria que no debía consentirse anés á parar al estranger ó's desfés venuda á diferentas mans, podent servir al Ateneu de núcle consistent d'una complerta biblioteca nacional. Per aquestas rahons la Junta, després d'assessorarse de personas competents, cregué convenient y ventatjosa la seva compra, que's feu pel preu de 15,000 ptas.

L'augment experimentat pels valors que s'havian comprat ab lo fondo de reserva, y que la Junta realisá, permeté satisfer dita quantitat, quedant encare un remanent de consideració sobre'l capital existent en caixa en l'any 1898.

Respecte al cambi de local no fou la Junta tan afortunada. Es aquesta una cuestió que de temps ve essent constant preocupació de todas las Juntas, sense que's logri arribar á una solució. Com l'assumpto es de capdal interés per aquesta corporació, y'l resóldrel se fa cada día mes necessari y urgent, vaig á exposarvos sincerament lo seu estat actual y l'impresió que'n tragué la Junta, com á resultat dels treballs y gestions practicadas.

Dos medis s'ofereixen per tenir edifici adequat que respongui á las necessitats del Ateneo: la compra ó construcció per son compte, y l'arrendament á llarch plasso.

Entench que aquest últim deuría rebutjarse en absolut, puig á més de las dificultats de trobar edifici apropiat y de las grossas quantitats qu'haurían d'esmersarse en obras de reforma, resulta que sempre's crea sols una situació interina. No pogué tampoch la Junta aprofitarla.

L'adquisició ó construcció d'un edifici per l'Ateneu es indubtablement lo medi millor perquè'l col·loca en una situació definitiva y estable, y además tots los gastos que s'hi fassin quedan en benefici de la Societat. Entenentho aixís la Junta encomaná als Srs. Vilanova é Iglesias que fessin un estudi en aquest sentit y del presupost formulat per dits senyors, apareix que ab lo que's paga de lloguer y lo que's podria obtindre del arrendament dels locals sobrers del nou edifici, podrian satisferse'ls interessos del capital necessari pera la compra ó construcció y amortisar á la vegada paulatinament aquest capital.

L'Ateneu, donchs, se troba en condicions per tenir local propi, mes la dificultat está en proporcionar-se'l capital. Y aquí sí que no cal ferse ilusions, ni refiar-se de trobarlo fora, sino que ha de buscarse en lo mateix Ateneu. Lo capital de reserva actual es per demés insuficient, y no s'augmentará ab los interessos, perquè aquests se necessitan pera las atencions ordinarias, y tampoch ha de esperarse en que'l facilitin capitalistes, perquè la compra no representa un negoci lucratiu, per més que siga una inversió segura del diner. Ocasió ha tingut la Junta de convencers d'aixó en las gestions qu'ha realisat.

Per lo tant, si's vol anar de dret á una solució, decididament ha de buscarse'l capital entre'ls socis, mitjansant un empréstit ó en altra forma per l'estil, que permeti suscriures per grossas y petites quantitats. Pero aixó requereix la seva preparació; es precis parlarne particularment, crear atmósfera, estimular los oferiments, á fi de que'l día que's vagi á una junta general pera resoldre l'assumpto, 's compti ab probabilitats d'èxit satisfactori y no succeheixi com en moltas juntas d'aquesta mena, en que tot son plans y proposicions, projectes nous, enrahonar molt, y al últim cap resultat práctic.

Mentres no vingui'l cambi de local no hi ha que comptar gayre ab un major augment de socis. Si bé no hi ha tirada á disminuir, fá alguns anys que'l nombre de socis permaneix estacionari. Aqueix curs hi hagué un petit augment, ja que de 1200 que eram en l'anterior, arribarem en aquest á 1205.

Parlant del nombre de socis ve á la memoria'l recort dels que'ns han deixat per sempre, quina pèrdua es irreparable. Los estimats companys qu'en lo finit curs se n' ha endut la mort son los següents:

- D. Domingo Martí y Gofau
- » Laureano Teixidó
- » Pau Puget
- » Pelegrí Pomés
- » Joseph O. Cortada
- » Joseph Feu y Junyent
- » M. Martínez Bordenave
- » Antoni Carles Valentín de Torres
- » Baldomero Serra
- » Carles Mondejar
- » Cristófol Viladomat
- » Joseph Matheu
- » Emili de Guzman
- » Joaquím Valentí
- » Manel Losada
- » Francisco Pou y Rios
- » Antoni Andreu y Moragas. (A. c. s.)

Per més que'l conjunt de la vida intelectual del Ateneu 's ressentí de l'influencia de que vos parlava al principi, n'hi hagueren algunas valiosas manifestacions.

Fou la primera la vetllada celebrada pera honrar la memoria del eximi crítich y literat en Joan Sardá, en que's llegí un estudi necrológich degut á la ploma d'en Joan Maragall. En ell lo celebrat poeta, ab son esquisit bon gust y fina percepció, més que la vida externa d'en Sardá, 'ns presentá lo íntim de la seva

ànima, aquella seva passió de justícia, que n'era com l'essència, aquell anhel constant de bellesa, que resplandeixen en tota la seva producció literària, la més sincera vocació de sa vida, sobre tot en los seus articles periodístichs, ab los que exercí una verdadera funció d'educació social, contribuint poderosament al modern enlayrament intel·lectual de Catalunya. L'impresió produhida pel bellíssim estudi d'en Maragall farà inesborrable á tots los que'l sentirem lo recort del malhaurat Sardá.

En substitució del discurs inaugural que forsada ausencia impedí fer á son temps al President D. Lluís Domenech, doná una conferencia sobre l'atravent tema "Personalitat de Catalunya dins de la civilisació." Lo magistral trevall del Sr. Domenech fou una síntesis brillant de la cultura y civilisació catalana. Després de senyalar los diferents caràcters que en lo transcurs del temps havian diferenciat á Catalunya de las altrás nacions vehinas, donantli propia personalitat, fixantse en la seva llengua, en sas institucions, en sa política etc., s detingué en l'exámen de las sevas arts, demostrant ab l'exposició y comentari de nombrosos dibuixos d'infinitat d'obras artísticas lo sagell característich que en ellas imprimí'l nostre poble y l'explendor que alcansaren en antigas épocas que, com feu notar, foren precisament las de sa preponderancia política. Es impossible donar sisquera una idea d'aquesta última part del treball, en que be pot dirse que'l conferenciant hi compendiá l'història artística de nostra terra. La triada concurrencia que acudí á escoltar la conferencia del Sr. Domenech y qu'ab recansa vegé son acabament, li testimoniá vivament la seva admiració, tant pel seu claríssim talent y vastíssima ilustració, que'l fan una de las més eminents figuras del nostre país, com per l'amor gran á Catalunya que revelava aquella obra de recolecció de las reproduccions de nostras joyas

artísticas en lo saló exposadas, afanyosament cercadas per tot arreu durant una pila d'anys, treball de tota una vida, qu'havía de servir, á la vegada que d'elocuent prova del avens de nostras arts, d'evocació d'un passat gloriós, que fá creure y esperansar en un millor pervindre pera nostra rassa.

A la del Sr. President seguiren altrás varias conferencias, que únicament tinch temps d'indicar.

D. Arturo de Marcoartú, ab sa reconeguda competencia en los assumptos de dret internacional tractá de "La Paz ó el Internacionalismo humano ante los conflictos y las guerras internacionales".

Ab escayenta familiaritat y pintoresch estil, don Miquel Utrillo parlá d'impressions sobre l'Exposició de París, ilustrant sa disertació ab projeccions fotográficas.

D. Benvingut Roig y Torres doná quatre conferencias sumament instructivas sobre "Química orgánica" esposant interessants punts d'aquesta ciencia.

Per últim lo distingit astrónom D. Joseph Comas y Solá s'ocupá de "L'últim eclipse de sol" en un treball plé de doctrina científica, que feu patent ab projeccions de fotografías, presas pel conferenciant.

Especial menció mereix també l'exposició de radiografías dels Srs. César Comas y Agustí Prió.

En la Secció de ciencias morals y políticas, degut á la iniciativa del seu actiu President D. Lluís Durán y Ventosa, s'organisaren varias sessions íntimas dedicadas á propagar y discutir en forma familiar los coneixements adquirits. En ellas D. Joan Garriga y Massó feu un acabat estudi de l'obra de Novitow "Lluyta entre las agrupacions humanas" y'l mateix D. Lluís Durán disertá ab molt coneixement sobre algunas ideas sociológicas de Gustavo Le Bon motivant animats comentaris y polémicas respecte á alguns dels punts tractats.

D'esperar es, que continuarán en lo present curs

aquestas sessions íntimas que tan bé encaixan en nostra manera de ser, y que, fugint de tot encarament académich, instrueixen y estimulan al estudi y propia investigació.

No hi faltaren tampoch en lo curs darrer los agradosos concerts que sempre'ns posan de manifest nous progressos en l'art musical.

En los donats per la violinista Srta. Adelina Domingo, per l'“Institució catalana de música” dirigida pel mestre D. Juan Gay y per la “Capella catalana de música” dirigida per D. Joaquím Cassadó, poguerem assaborir las bellesas de las obras de reputats compositors y dels cants populars.

Soch arribat á la fi de la meva tasca y si d'una part me'n alegro perque no vos cansaré més y podrem escoltar tot seguit lo discurs de nostre dignísim President, d'un altra sento qu'hagi degut ser tan curta. Hauría desitjat, y ab mí segurament tots vosaltres, poguervos donar compte de més nombrosas mostrars de producció intelectual, poguervos dir que l'esplet d'activitats que feya pressentir aquella aleanada nova y sanitosa qu'anys enrera transformá l'ambient d'aquesta casa havia esclatat ab tota sa forsa, que l'Ateneu podía envanirse ab rahó de ser lo centre impulsor y propagador de la cultura y educació d'un poble que té conciencia de la seva personalitat y avansa ab pas ferm en lo camí de la civilisació, camp obert ahont convergían, y ab esprit ample y progressiu lluytavan poderosas inteligencias, y en fi, que si altrás autonomías eran potser llunyanas, no havíam de trigar gayre á assolir una superior autonomía intelectual y moral, sens quina de poch nos servirían las altrás.

No es aixís encare. Y dich encare, perque no dupto de que un día será, si, deixant de banda totas las petitesas que puguin separarnos y dividirnos, ajuntem nostres esforços, y units y agermanats en

l'amor comú á la Patria, treballém cada hu en la mida de sas facultats ab constancia y entussiasme, convensuts de que'l día que ho haguem conseguit res podrà deturar la realisació de las demás aspiracions que covan en nostres pits.

MINISTERIO
DE CULTURA

Seguidament lo Sr. President, Dr. Robert, doná lectura del següent discurs inaugural.

MINISTERIO
DE CULTURA

SENYORS:

GRAN es la semblansa que pot establirse entre l'organisme y la vida del home, considerat com a ser individual, y la vida y l'organisme de qualsevol d'aqueixas grans agrupacions humanas que constituheixen una Nació. L'home, considerat en lo concepte de la seva conformació física, apesar de la multiplicitat d'òrgans que'l composan, no es més que una inmensa federació celular. La Nació en lo concepte orgánich, no es altra cosa que una numerosa agrupació d'homes los quals venen a representar, respecte del conjunt, una manera de *células sociales*.

Tots segueixen las mateixas evolucions de la vida; en la infantesa, sense haver arribat a un perfecte desenrotllo; en la edat adulta, fent ostentació de totas sas energías; y després, com en l'Univers tot arriba a un terme, y en espera d'un cambi de ser y estat, entran dins un período de decadencia, que conduheix a la senectut. Quan las cé-

lulas que constituheixen lo cos del home son poderosament vivas, l'organisme está ben disposat pera la lluyta contra'ls gèrmens de mort que l'envoltan; mes quan se troban taradas, son débils ó malaltissas, la nostra máquina s'aplana y ab prou feynas pot arribar á defensarse de las escomesas externas. Y aixís mateix un Estat: si'ls ciutadans, si las células socials disfrutan del vigor físich necessari, y, encare més y millor, si disposan de la suficient energia moral, entenentla en lo sentit més ampli, oh! l'Estat alashoras es de tant poder que pot ferse amo del mon; y al revés, si'ls tals ciutadans no son dignes d'aquest nom, per la seva atonía moral ó per la seva passiva indiferencia davant dels més grans infortunis de la pátria y per molts altres estigmas de degeneració, alashoras l'Estat que ells integran (¡bonica manera d'integrar!), es decadent, míser y está en camí de desapareixer del concert de las nacions per la forsa d'una consumpció progressiva, ó de ser absorbit per la acció irresistible del més fort. Prevaldrá més ó menos temps embolcallat en las mallas d'una anarquía mansa, mes al final tindrán que cumplirse ab ell las lleys eternas de la Historia.

Al establir aquest paralelo que inspira la idea fonamental d'aquest discurs, no vull pas sostenir la identitat, davant de la crítica, del estudi del home individual ab lo d'una massa humana; y que per lo tant, lo biólech y'l sociólech sían una mateixa cosa, porque sempre en tota funció social hi ha que comptar ab un factor supra-orgánich, un medi moral de complexitat extraordinaria y que influheix ab preferencia sobre las multituts; mes, com en últim terme sempre resulta del análsis que l'Estat, deixant apart tota abstracció, es una cosa humana, ha de tenir forsosament lo reflexo de la fisonomía física y moral dels membres que'l constituheixen. D'aquí l'íntim enllás dels problemas biológichs ab los socioló-

gichs y també'l que pugan aplicarse á la Sociología métodos d'investigació y d'estudi consemblants ab los dels naturalistas. No es estrany; dintre l'inmensa varietat dels fets que's desenrotllan en lo mon cognoscible, sempre quedan reduhidas á molt pocas en número las lleys que'ls regeixen y'ls principis fonamentals en que descansen. Ja sobre aixó pogué dir Spinoza dos sigles enrera: "Quan los filosofhs „s' han ocupat de las passions y de la conducta dels „homes, cualsevol diría que no s'ha tractat de fets „naturals del mon, sino de cosas fora del domini de „la Naturalesa; com si l'home constituís un imperi „dintre d'un altre imperi y fos capás d'alterar l'ordre „universal de que forma part. No; la Naturalesa sempre es la mateixa y las lleys en virtut de las quals „las cosas neixen y's transforman, sempre son iguals.,

Després de tants anys, aquestas paraulas han sigut confirmadas; y afanyosos los sociólechs moderns de donar una base positiva als resultats de la seva crítica, posan en acció'ls mateixos métodos y procediments que han servit pera donar tan vigorós impuls á la Biología. Las puras abstraccions de la Metafísica aplicadas als actes socials, no permeten abarcar de cap manera la totalitat del problema desde'ls seus orígens fins á la seva finalitat. Los motllos han variat. La escola antiga, més teórica, més deductiva, potser més filosófica, la que, en sas disquisicions de senzilla ideació abstracta, buscava únicament lo fí moral y étich de las societats humanas, ha sigut substituhida per un altra, més pràctica, més inductiva que aprecia en primer lloch las manifestacions externas dels fenómenos socials. Aquesta escola es la que conduheix d'una banda á las teorías del *Dret*, de la *Historia* y de la *Ciencia económica*, y de l'altra á la multitud de disciplinas descriptivas, com la *Filologia*, la *Antropologia*, la *Etnografía*, etc. No's desentén del fí étich que han de realisar las societats

ben constituïdas, mes segueix y cerca la totalitat del procés, buscant, en primer lloch, las causas originarias dels fets socials y'ls troba en la edat històrica de las nacions, en la influencia de las rasses, en los resultats d'herencia, en lo clima, en lo medi geogràfic, en la cultura dels pobles y en moltas cosas més de consemblant valor positiu; y aixís com la Psicologia no podria donarnos per ella sola una idea clara y complerta de la totalitat de la vida del home, tampoch pot ser suficient una concepció metafísica pera esbrinar tots los elements que's contenen en la complexitat de la vida social.

Ajudat per aquest método modern d'investigació, vaig á pèndrem la llibertat d'ocupar la vostra benévola atenció, bosquejant no més, perque no permeten altra cosa'ls estrets límits d'un discurs, lo paper que en los Estats y especialment en lo nostre realitza aixó que d'una manera més ó menos metafòrica anomeném la *Cèlula Social*.

Al fer un baláns d'aquest final de sigle de la quantitat d'energías qu'han acumulat ó qu'han desperdiciat las diferentas rasses que poblan l'antich y'l nou continent, resultà que algunas, en plena edat viril, esclatan de vigor y altres, decadents, representan una xifra gayre bé sols negativa en lo comers del mon. Las del Nort d'Europa y d'América avansan en molt á las del Sud. La rassa anglo-saxona ostenta un poder tant colossal, que, emulant y fins sobrepasant lo poder de l'antiga Roma, se trobaria en camí de dominar la terra, si no fos lo contrapés de las rasses germànica y eslava. Basta midar l'àrea geogràfica que en abdós hemisferis posseheixen Inglaterra y'ls Estats Units pera demostrar gràficament la seva preponderancia entre las demás nacions. Pero Alemanía, més que per son cessarisme, per virtut de sa gegantina intel·lectualitat, de sa forsa prolífica, de sa laboriositat y ab l'acometivitat de sos

fills, representa un gran poder equilibrant, y, per altre part, l'imperi moscovita, ab sa enorme massa humana y ab l'astucia llegendaria dels diplomàtics que dirigeixen sos destins, forman una barrera formidable pera oposar al impuls avassallador y absorbent dels inglesos y nort-americans; y fins allí, en los mars oceànichs, ha surgit de sobte, com per art d'encantament, un estat poderós que pot arribar á ser un factor de primera magnitud en lo pervindre del mon; perquè'l Japó, europeisantse ab pasmosa facilitat, ha vingut de repent á figurar entre las grans potencias civilisadas. En cambi, las regions europeas banyadas pel Mediterrani baixan de nivell, com si tota aquesta grossa agrupació humana (que mal anomeném *llatina* y que sols pot mereixer aquest nom per sa llingüística, ja que no per la heterogeneitat de sas rasses originarias) tingués de perdre aviat sas energías históricas. Fransa, malgrat sa cultura superior en totas las esferas de la ciencia y del art, ab tot y l'imponderable riquesa que han acumulat lo trevall y l'estalvi de sos fills, porta en sas entranyas lo germe d'un aniquilament produhit per la alarmant y progressiva disminució de sa natalitat. Italia, molt adelantada en varias branca del saber, constituhint avuy una forta entitat geogràfica y política á favor del principi tan discutible que preconisa las *grans nacionalitats*, pateix no obstant la contrarietat de trobarse formada per duas grans regions antagónicas, una la del Nort rica, treballadora y culta, y un'altra la del Sud, indolenta y manifestament inferior, fins ab notas de salvatgisme y estigmas de degeneració, representats per la *Camorra* napolitana y la *Mafia* de Sicilia, y veu ademés neutralisat en bona part lo coeficient de natalitat, producte de l'intensa feconditat d'aquella rassa, per la copiosa y constant sangría d'una continua emigració.

En quant á Espanya, com qu'es lo país de la retórica y'ls pobles no viuen de paraulas, sino d'actes; com qu'es lo país dels idealismes y de las generalitats abstractas y la vida social, com la vida orgánica, es una realitat tangible; com nostre país ab la vista sempre fixa en lo passat, alimentantse de purs recorts, descuyda'l seu present y no'l preocupan gayre las contingencias d'un pahorós pervindre; com qu'aquí vivím dins una inestabilitat perpétua y en somnis de grans projectes, y gastém estérilment las pocas forsas que'ns restan en lluytas de personalismes bizantins, es per demés llógica nostra postració. Y aixís estém. De manera que si volguessim apreciar los graus d'energías que las nacións actuals revesteixen, trobaríam en lo punt més culminant á Inglaterra y als Estats-Units y á nosaltres al cap d'avall.

Aquesta es la trista veritat. Ah! si las despallas de Carles I, de Felip II, de Fernando II y de Carlos III poguessin aixecar la veu, de segur que farían tremolar las voltas del Escorial al crit estrident de *Anatema sit!* contra'ls causants de tantas miserias, per més que la crítica severa é imparcial puga imputar á aquells dos representants de la dinastía austriaca alguns dels orígens principals de nostras desventuras.

Mes com que'ls fets son fets, are no més importa, deixantnos de lamentacions histéricas, que solsament poden produhirnos un ensopiment asiático, preludi de la mort, proceder á nostra propia dissecció; perque sense conéixer exactament la malaltía social de que patím, sols caben empirismes pera curarla, y'l cas en que Espanya's troba es ja un cas patològich. Los verdaders patriotas son los qui'ns posan las llagas al descobert pera cicatrisarlas, no aquells que pretenen afalagar la nostra vanitat ab fantasiosos optimismes sostenidors d'aquesta

especie d'estúpida resignació impropia de temperaments virils.

Existeix, Senyors, una vida social com hi ha una vida orgánica y si analisant fredament volem buscar la fórmula elemental d aixó que'n dihéu *vida*, 'ns convencerém de que no es més que la suma de funcions que realisa un ser organísat, baix l'acció estimulant del medi extern que l'envolta. Son, per tant, factors inseparables y que's compenetrans; organisme y ambient. Tot lo que viu está sotmés á un igual principi, desde'l ser més modest de l'escala, fins al organisme de género més enlayrat, com diu Hertwig, representat per una suma d'homes lligats uns ab altres per un llas moral, massa humana cridada á omplir los fins més elevats. Y engrandint lo concepte d'aquella ecuació de la vida, podríam dir que fins lo mateix mon inorgánich viu, perque encare no s'ha replenat lo fondo abim que alguns suposan que hi ha entre la materia viva y la materia morta, á qual convencionalisme s'oposan las lleys unitarias que regeixen l'Univers.

Aplicant are á nostre cas aquella fórmula de la vida, no ha de ser difícil investigar los orígens veraders de l'inferioritat d'Espanya; sent necessari per aixó estudiar, encare que sia á grans rasgos, los dos factors qu'integran lo problema: las condicions intrínsecas, orgánicas y psicológicas dels espanyols, com á homes que son, y las del medi físich-moral en que viuen. Procedir d'altre modo sería incórrer en lo defecte del método d'estudi que he rebutjat y aquest Discurs vindría faltat de llógica y de trabament.

Al estudiar als habitants de la Península, lo primer que crida l'atenció, es la heterogeneitat física, y encare més moral que física, de la població de la nostra terra; falta de homogeneitat, que com á fet originari's deriva de las rasses diferents que del Nort y del Sud han fet irrupcions inmigratorias en

lo transcurs dels sigles. Ocupat ja'l territori per los aborígens y concedint una remota antiguitat als ligurs y etruschs per lo que toca á Catalunya, concedintla ademés, si's vol, als antecessors dels actuals vascongats y venint després fenicis, cartaginesos, romans, goths, alarbs y africans, resulta que tots los sobrevinguts de l'epoca històrica, crehuantse entre ells, ó ab los primers pobladors, han deixat aquí sa natural llevor, creant tipos que, evolucionant sense parar, han donat formació á las familias que are veyém, un xich dissimilars de las que han viscut sigles enrera aquí, avans de la nostra Era ó posteriorment, pero qu'encare es possible diferenciarne unas d'unas altrás. Es clar que per tot arreu ha succehit lo mateix, no existint un Estat verament homogéneo als ulls de la etnografía, per més que las necessitats de moment, lo dret del més fort, ó l'influencia d'ideas més ó menos abstractas, com las que han servit d'excusa pera la creació dels grans Estats, lligant en un feix, per molts disgregable, rasses dissimilars, y que sols ab l'acció lentíssima del temps y á favor de repetits encrehuaments y de seleccions incessants podria arribarse á la fusió y compenetració íntima, física y psicológica de las entitats étnicas. Política y geogràficament va ferse ja l'experiment en nostre país pels Reys Catòlics, expulsant als moros y juheus, y reunint en un sol los distints reyalmes en qu'estavam dividits. També ho va fer Inglaterra creant son Regne Unit; més recentment, s'ha constituhit una Italia desde'l Mediterrani fins al Adriàtich. Alemanya s'ha organísat en un gran imperi y la mateixa Russia, com si no tingués prou espay en sos vastíssims dominis, ha formulat ja'l *væ victis* imposant l'unificació als pobres finlandesos; tot obehint al ideal de las grans nacionalitats, ahir per l'afany de gloria, avuy més ab un fí económich que per ambició conquistadora, mes en aquesta qüestió, tan

litigiosa baix lo punt de vista moral y fins mercantil, s'ha prescindit de las lleys de la naturalesa que han quedat preteridas: y ó bé's necessita tota la forsa del Cessarisme, pera mantenir ab má de ferro aqueixas grans unitats polítiques, en espera de que'l temps, fusionant las rasses, converteixi la unitat *legal* en unitat de *fet*, ó bé s'ha de crear forsosament una especie d'instabilitat entre tots los elements étnichs d'una gran nació. Aixó es lo que la Biología, tocant ab sas mans la realitat, defineix; y no pot pretenirse altra cosa, porque'ls fets d'ordre purament moral y que podrián donar lloch á una absoluta comunitat d'idees y d'afectes, com son inseparables en l'home sas condicions orgánicas de las condicions del seu psiquisme, atesa la unitat del nostre ser, sempre será incomplerta la fusió, mentres per medi de generacions successivas no s'arribi á l'identitat ó al menos á una marcada semblansa. Per altra part, l'evolució de las rasses es apenas perceptible en un curt període y's necessitan molts anys pera que'ls tipus de nova formació presentin una personalitat també nova y deslligada de sos progenitors. Las lleys d'herencia ab son fatalisme aixís ho volen.

Aquí mateix portém ja quatre sigles d'experimentació, pera apreciar la fermesa d'una unitat política, y si bé tots, ó l'inmensa majoría dels que pensém ab lo cap, desitjém qu'aquesta unitat se mantiga y no tant sols l'unitat política sino un'altra que val molt més, com es l'unitat dels cors, dels afectes y de las aspiracions de tots los habitants d'Espanya, la freda y desapassionada apreciació de la realitat nos demostra que ab tot y l'acció d'una llegislació comú, de l'unitat de confessió religiosa y d'idioma oficial, y la mancomunitat d'interessos y de sentiments que mantenen agregada á la familia espanyola, tindrián que passar encare alguns sigles més, pera obtindre una homogeneitat indiscutible y pera arribar á consti-

tuhirse un tipo espanyol ben definit per sos quatre costats. Estudiats nostres homes del Nort desde'l cap de Finisterre fins al cap de Creus, y comparats ab los del Sud, sería cego qui no vejés los caràcters étnichs que'ls diferencian. Fins en lo mateix Nort quant gran es la diferencia que trobará'l biólech entre'l gallego y l'asturiá, lo vascongat ab l'aragonés y'l catalá, y en altraz zonas entre'l castellá vell y'l mallorquí, l'valenciá y l'andalús. Y aixís per altres paissos, com poden apreciarse'ls rasgos distintius entre'l siciliá y'l florentí y'l milanés; lo bávaro y'l prussiá, l'escocés del irlandés y'l rus del fill de Finlandia.

Avuy encare, l' fill d'Andalusía se sent tant andalus com quatre sigles enrera; aixís lo de la regió galáica y'l vasch y'l catalá y particularment aquestos dos, se caracterisan més distintament per los idiomas especials que parlan; y qui diu idioma, diu molt més qu'un fenómeno material de vibració fonética, porque'l llenguatge que cadahú parla es la expressió de son propi pensament, la manifestació de lo que vé á crearse en las fondas intimitats del nostre ser. Lo llenguatge es la exteriorisació de la nostra ànima y aquesta ànima, hont se contenen tals pensaments y afectes, es la nota més verdadera y característica de la nostra personalitat.

Aqueixas diferencias de rassa que l'etnólech y l'antropólech poden estudiar á la península ibérica, pretenía jo posarlas de relleu en unas conferencias sobre la *Rassa catalana*, que vaig tenir que deixar truncadas per motius que tots podéu recordar.

Solsament vaig poder parlar de l'índice cefálich á Espanya, exposant la configuració craneal de sos distints pobladors, concloguent que resultan dos grans zonas; la banyada per l'Oceá ab *braquicefalia* y la mediterránea ab *dolicocefalia* y *mesaticefalia* y res se digué aquí de cranis privilegiats, com ab insigne

mala fé, ó ab supina ignorancia va suposarse. Si'ls que esventaren la llegenda no patissin d'aixó que podém anomenar sordera moral, propia, no dels sorts, sino dels que no volen oir, deurían saber, conforme vaig demostrar aquí gráficamente, que'ls rasgos psicológichs y no la configuració dels cranis son los datos que principalmente té qu'utilisar lo biólech pera cercar las diferencias entre'ls fills de las várias regions espanyolas.

Com vos deya, donchs, senyors, aquella heterogeneitat en los elements etnichs d'Espanya constitueix en mon humil pensar, una de las causas de la nostra inferioritat, porque si'ls diversos orígens hereditaris han imprés una marca peculiar á cada h, que fins are'l temps ha estat massa breu pera esborrarlas, las accions dels individuos no poden ser prou coherents, y d'aixó se'n ressent la suma total de las energías nacionals. Ja veurém, no obstant, de quin modo, á favor d'aqueixa psicologia especial de las multituts, com en moments donats, factors dissimilars y fins antagónichs se mouhen armónicamente y produheixen actes que manifestan una mancomunitat.

Un altra condició física que acusa nostra positiva decadencia es la poca densitat de població. Contém solsament 17 milions d'habitants y si's considera la extensió superficial del nostre terrer, no exagerariám gayre reclamant lo doble de dita població. Per suposat, que mentres no's modifiquin las condicions productoras de nostre pais en lo que pertoca á la riqueza agrícola, dificilment hi podrián viure 30 milions; y are com are, no s'observan pas indicis afalagadors de que puji á la xifra que dona'l cens, no sols porque la miseria qu'afligeix á moltes regions manté una gran corrent d'emigració que las despobla, sino porque ademés, y aixó es encare més grave, la natalitat es poch intensa en nostra patria, ja porque'ls nostres

incessants disturbis y'l sosteniment de las colonias hagin sacrificat un inmens número d'homes que haurían pogut constituhir moltes families més ó menos prolíficas, ja sia també perque la vocació monacal y eclesiástica mantinga una xifra no despreciable de cèlibes (40,528 homes y 28,549 donas: total 69,077 *), sia que cundint la desmoralisació conjugal, per lo que pertoca al manament *crescite et multiplicamini*, minva, sobre tot en los grans centres de població, lo número de naixements llegítims. Lo cert es que desde 1800 á 1860 la població d'Espanya sols ha tingut un augment anual de 4,92 per 1000 y de 1860 á 1883 la xifra ha baixat encare, donchs arriba á 3,31 per mil, de manera que en 37 anys l'augment d'espanyols no ha arribat á 2 milions. En cambi Inglaterra en igual espay de temps ha augmentat de 13 per 1000 avansant aixís en 9 milions d'habitants en 30 anys. Los Estats Units han duplicat sa població en lo present sigle y Alemania en 30 anys ha portat sa població á 54 milions, superant á Fransa en 16 milions, donant en tal período'ls prolífichs alemanys á la seva patria una xifra d'augment casi igual á la població d'Espanya. No es estrany, perque en las estadísticas de fecunditat dels pobles d'Europa nostre país hi ocupa'l sisé lloch.

Per fortuna per las regions catalana, vascongada y galáica no s'hi observa tan migrada densitat de població, ja que á la provincia de Barcelona s'hi contan 117 habitants per kilómetro cuadrat (més que á Inglaterra, 102); á Pontevedra 101 y á Guipúzcoa 96. — Xifras que després baixan rápidamente fins arribar á Soria que sols figura ab 15 y Cuenca ab 14, casi com á las estepas de Russia.

També es alarmant per Espanya la disminució progressiva de la nupcialitat sobre tot en las grans

* Nomenclator ó cens de 1895.

ciutats, semblantnos en aixó á Fransa; fet grave, que no puch proposarme explicar en aquest moment; basta apuntarla com una causa també molt poderosa de progressiva decadencia.

Es també un factor positiu de nostre escassa densitat de població la gran mortalitat espanyola, per més que sols Noruega, Irlanda y Grecia superan á Espanya pel número de centenaris, y de que en los últims quinquenis ha pujat una mica'l promedi de la vida. De totas maneras, los datos demográfichs de la major part de las capitals acusan un número de defuncions superior al dels naixements, tant que en alguna d'ellas si no fos per la continuada inmigració arribaría á quedar deserta, com passaría á Barcelona dintre 500 anys.*

En lo meu parer, la mortalitat excessiva d'Espanya prevé de duas causas principals; la poca resistencia orgánica dels individus y'l desconeixement dels preceptes de la Higiene. Aixó últim, ni tan sols necessita demostració, siguent tan palpable com á fet relatiu á Higiene individual y pública; pero á molts los farà estranyesa la primera de las causas iudicadas, trobantse molts tan convensuts del vigor físich dels espanyols.

En nostre organisme hi han duas menas d'energias: una qu'es producte d'excitacions més ó menos passatgeras del sistema nerviós y un'altre, mes positiva, més radical, més permanent y que arrenca del modo de ser de tots los factors orgánichs que'ns componan. L'espanyol es en general, petit, prim de carns, y ab una gran nerviositat y per aixó realisa devegadas actes d'empenta y de forsa insólita; mes aquesta energia no es tant estable ni tant ferma com la d'altras rasses. Considero y potser m'equivoco,

* *La Natalidad* Discurs llegit pel Dr. Viura á l'«Academia de Ciencias Médicas» 1900.

que sa forsa de resistència seria major si no abusés, de grat ó per forsa, de sa llegendaria sobrietat. Sa alimentació es insuficient, y en algunas regions de la península arriba á lo inverosímil; y no'n dupteu, la nostra màquina gasta, la nostra màquina consumeix y del ayre no se'n viu. Lo vegetarisme predomina, y si bé las substancias alimenticias vegetals poden donar lo coeficient del sosteniment de la vida, com que l'home no es herbívor, resulta que pera las condicions de son tubo digestiu no pot aprofitar tot lo que ingereix. ¿Duptaréu de que una de las causas de mortalitat de nostre exércit aquí y á las guerras colonials ha sigut la racció insuficient? L'Estat destina de 42 á 45 céntims de pesseta al soldat pera sa alimentació. Diguéume si ab aixó n'hi ha prou, pera que'l ranxo per sa calitat dongui'l material necessari pera'l sosteniment orgánich, sobre tot quan tenen que referse las pérduas ocasionadas per la funció activa dels muscles.

Además, la nostra màquina, lo mateix que'l régimén económic d'una casa, no solzament necessita l'equilibri dels ingressos ab las pérduas, sinó que té la obligació d'estalviar y d'enmagatzemar material pera un cas de penuria. Los nostres obrers aventatjan sens disputa á molts altres d'Espanya en quant á ració alimenticia; y no obstant, puch assegurarvos, per haverho vist comprobat en ma Clínica, que ab una afecció aguda cualsevol sol havernhi prou pera determinar rápidamente una gran postració de forsas.

Pel mateix istil, si'l temps no'ns apremiés, podria aportar més datos demostratius de la nostra actual inferioritat física. Pero tots aquestos elements, junts y aisladament, tenen menos importancia que'ls d'un ordre més enlayrat, perque la verdadera característica d'un poble's troba en sa fesomia moral. Aquesta y no altra es la que salva ó la que pert á un nació. Per aixó es que Estats constituïts per masses hu-

manas y per governs ètnicament diferents, realisan en certs moments de sa historia actes iguals. Aixís avuy los filipins tan distints dels boers per la rassa, sostenen una lluyta titànica contra'ls seus opressors, en quinas venas circula la vigorosa sang dels anglo-saxóns.

Pena fa tenir que dirho; referintnos á las manifestacions externas del caràcter moral dels espanyols, tením que regonéixerhi los estigmas crudels de la passivitat més decadent. ¡Quin silenci més espantós lo del nostre poble davant de las redobladas embestidas del més terrible infortuni! Hem portat á mils d'homes al martiri; hem malbaratat la nostra fortuna; hem perdut fins las engrunas d'un imperi colonial gegantí y seguím empantanats en los mateixos vicis que per lley d'inafelable llógica varen portarnos á nostra tan afrontosa desfeta... y tothom tan tranquil, omplint teatros y plassas de toros sense evidenciar cap mostra de dolor nacional. ¿Es aixó resignació cristiana? ¡Mentida! Es passivitat, que fora vergonyosa si pogués ser considerada com lo preludi de mort próxima. ¡Quina manera de devallar si comparém nostras pobras energías ab las dels nostres avis y fins ab las dels nostres pares!... Quí negará á la vista de tot aixó que'ls verdaders orígens dels nostres mals radican per tot arreu, en los directors de la vida nacional, en los de dalt, y molt també en nosaltres mateixos, en los d'abaix, en la multitud de las células socials que formém com si diguessim lo *substratum* del organisme espanyol. Quan un fet trascendental y funest, ó una topada violenta, afectan á tothom ab un plegat, no arrenca un crit de dolor ni una protesta, ni provoca una reacció intensiva, es que s'ha arribat al últim extrém de la decadencia.

Pero torném á la prosa del análisis per veure en quin estat trobém los tres factors que componen nos-

tre psiquisme; sa intel·lectualitat, sa sensibilitat moral y sa voluntat.

Ningú negarà que possehim en totes las regions d'Espanya homes d'intel·ligencia privilegiada en tots los rams del saber: ningú negarà que la mateixa massa reuneix condicions de vivesa natural y facultats d'imitació, y fins poder d'assimilació de las ideas agenas; mes ningú pot negar tampoch que'ls més tenim la intel·ligencia poch cultivada y que la nostra instrucció no pot de cap manera compararse ab la dels Estats d'Europa que's distingeixen per sa poderosa ilustració. No tenim l'equilibri necessari entre las facultats imaginativas y las reflexivas; y potser la mateixa vivesa y la facilitat de comprensió son causa de que no sapiguem aplicar l'atenció ab la necessaria intensitat. Avuy las ciencias naturals y las físico-matemáticas donan orientació racional á tots los progressos d'aplicació á la vida práctica y'ls nostres cervells no son per desgracia'ls més apropósit pera un treball que reclama fonda atenció, repós de esperit, reflexió incessant y una paciència benedictina á tota proba. Pera aquestas cosas los cervells alemanys se n'enduenen la palma.

Aquí, la majoria prefereix los assumptos especulatiu y las generalisacions abstractas, á las cuestiones prácticas y concretas; disfrutem aixecantnos fins als espays imaginaris ab las alas de la retórica y de la fraseología buyda, pera cercar afirmacions vagas y casibé impalpables, y en cambi sentim aversió per tot lo que es preceptiu y concret. Aficionats á la deducció y á las grans síntesis, despreciem la inducció que prevé del anàlisis. Aixó no implica la pretensió de que tots los espanyols sían intel·lectuals; al revés, ja s'ha dit ab rahó sobrada, que ab una dotzena d'homes ben possehits dels diferents rams de la humana cultura n'hi ha prou per donar nota d'intel·lectualitat á un país; mes es trist per demés que'l

nostre poble ni menos se trobi en condicions d'apendre. Espanya es una de las naciones més analfabéticas d'Europa, encare que no ho es tant com Italia, Portugal, Bulgária y Rumania y es positiu que'l home analfabet, té sa inteligencia congelada y no pot sentir lo foch que fa caldejar las ideas. De 17 milions y mitj d'espanyols, dotze milions, es á dir, més del 68 per cent no saben llegir ni escriure. Com es natural, aquesta proporció no es igual pera todas las regions, puig mentres que algunas provincias com las de Castelló, Murcia, Málaga y Granada arriban á contar fins á 80, 82 y 84 per 100 d'analfabets, altres com Castella la Vella, Alava, Asturias, Barcelona y Leon oscilan de 49 á 59. Y al arribar á aquest punt, referent á la cultura relativa, tinch que rectificar algunas xifras que constan en un treball llegit últimament en la Real Academia de Medicina de Madrid, que reportavan una inferioritat pera Catalunya en lo relatiu á dit medi de cultura, lo que no resulta exacte, al menos pera nostra provincia, ja que la estadística de 1880, que tinch á la vista, portava ja com inscriptas en las escuelas públicas y privadas de la provincia de Barcelona 97,000 noys y noyas de 4 á 14 anys, mentres que á Madrid se n'hi comptavan 62,000.

De todas maneras, lo citat analfabetisme, fill de múltiples causas, que no hi ha per qué referir de tan sapigudas, nos posan en un péssim lloch davant de las naciones d'Europa; y bastará recordar, que pera la instrucció pública dedica Alemanía'l 18 per cent del total del seu pressupost de gastos, Inglaterra'l 9, Bélgica'l 8, Fransa'l 5 y Espanya'l 3; y que segons la densitat de la població, cada inglés paga cada any pera gastos d'instrucció primaria 9 pessetas, cada alemany 7, cada francés 5 y cada espanyol 1'60, pera que resulti evident la punible indiferencia ab que mirém la instrucció en nostre país.

Mes no es aixó sol. La nostra intel·lectualitat es deficient, no tant per la pobresa del Erari (tan espléndit pel sosteniment d'altres organismes), com per la viciosa organització del sistema d'ensenyansa; defectes graves, que comencen per la Escola elemental, que segueixen y s'accentúan en aixó que anomeném, no sé per qué, segona ensenyansa y que's mantenen en los estudis superiors de la Unïversitat. Lo mal arrenca del principi y com lo tendre arbret, representat per lo noy, comença á creixer tort y raquí·tich; raquí·tich y tort se va desenrotllant fins al fi.

Lo nostre régimén escolar dels noys y fins lo dels púbers, serveix pera perpetuar la infància, no pera formar homes. Fosos nostres sistemes d'educació en motllos antics, descuydant las necessitats que imposa la vida moderna, quals adelantos semblan concentrar las escoles inglesas de tal potencia educativa, que no ja las espanyolas, sino las francesas y fins las alemanas, no obstant molt perfectes, no hi arriban de bon tros. La escola inglesa vé informada ab un criteri particularista, que desenrotlla las iniciatives individuals, para que, més tart, l'home pugua vál·dres ell mateix sense auxili ni protecció agena, mentre que á las altres las mou un afany, que diríam ab Demolíns, afany comunista y que per comptes d'homes independents produheix sols membres que no poden viure més que ajudats de la mútua associació y que tot ho esperan del Estat sense més ideas que las de convertirse un dia en pessas de la máquina administrativa. Aixís molts de nostres escolars no buscan que se'ls instruheixi y eduqui pera governarse en la mar revolta del mon, sino pera convertirse en elements burocrátichs y viure d'un sou fixo. Los inglesos aspiran á formar homes práctichs, enérgichs é independents y no funcionaris del Estat. Las escoles d'Inglaterra donan á sos alumnos la sensació de la vida real, de la vida moderna, allí fan los esco-

lars vida de familia, ab los seus mestres; y aixís es la escola la prolongació de la llar doméstica y no's veu com aquí trasplantat del ambient natural de casa seva al ambient artificial dels nostres colegis, ab tota sa severitat reglamentaria, ab tota l'ordenansa d'un quartel. Allí penetrats de que l'home es un complexe físich, intelectual y moral, distribuheix equitativament lo temps, pera que l'educando obtingui tot son desenrotllo corporal. pera que en virtut de forsas equilibradas cultivi sa inteligencia y porque's sublimin los sentiments del cor. Allí no s'excita la emulació dels noys y dels adolescents, concedint com en nostra terra gerarquías, que no més serveixen pera despertar escoissors y envejas ó be pera accentuar humiliacions, ja que l'interés per treballar no té que despertar-lo la recompensa, que es una satisfacció de la vanitat, sino'l treball mateix. Allí saben donar carácter práctic á las ensenyansas; aixís, per exemple, per aprendre las llenguas vivas, imitant lo método que la naturalesa'ns ensenya, se comensa per parlar lo nou idioma, y's preocupan sols més tart de la perfecció gramatical; per aprendre matemáticas, fan precedir los datos concrets y objectius que s'adquireixen en la vida interna del colégi, al coneixement de ecuacions y teoremas, per qual medi las xifras van grabantse en l'enteniment, com si fossin objectes vius y corpóreos: allí's posa l'alumno en comunicació constant ab la naturalesa, en los jardins, en los parchs y en las excursions campestres.

Nosaltres al contrari, no aném més que pera saturar de coneixements científichs lo cervell débil del alumno, per tractar d'infundirli en la primera y segona ensenyansa un enciclopedisme impossible: agotém totas sas energías cerebrals y atrofiém tota sa inteligencia deixantlo inepte pera entrar á la Universitat.

Vinticinch anys que porto dedicats á la ensenyan-

sa han portat al meu ánimo'l ferm convenciment de l'absoluta inutilitat de nostras escolas elementals y dels Instituts pera la cultura dels alumnos que han de matricularse en Facultat major. Sia per la balumba d'assignaturas, moltes d'ellas inútils, que l'alumno te d'enquibirse en l'enteniment pera guanyar curs, sia pel sistema disbaratat de grossos volúms, verda-ders llibrassos, que l'infelís escolar casi ni te temps material pora fullejarlos, sia perque no tots los professors coneixen la pedagogía moderna y segueixen aferrats als sistemas antichs d'ensenyansa, sia per lo que's vulga, lo cas es que, salvant comptadas excepcions, la major part dels nostres estudiants arriban á las Universitats en un estat d'intellectualitat que espanta. Y las Universitats també per la seva part, sense ser millors ni pitjors que'ls demás elements ó dependencias del Estat, perque quan aquest es decadent, tot quant d'ell dependeix decau, no responen en manera alguna á las necessitats de la época.

¿Cóm voleu, donchs, que nostra intelectualitat creixi y's desenrotlli y que la ciencia progressi y que's produheixin los invents? Per aixó á Catalunya, á pesar de sa major relativa cultura, estém veyent que no passém de la imitació y tot lo més de la assimilació de la labor agena. Baix aquest punt, donchs, de la intellectualitat nos trobém en una inferioritat manifesta.

Si voleu seguirme, senyors, un moment en l'apreciació del sentit moral del nostre poble, observareu en ell algunas notas características y que sols parcialment trobém en la psicología de las demás agrupacions europeas.

La época actual constituheix un d'aqueixos períodos crítichs en que'l pensament dels homes se va transformant. Las ideas del passat, com diu Le Bon, en lo que pertoca á creencias relligiosas, ideas políticas y tendencias socials, encare que un tant decay-

gudas, están encare bastant arreladas; y las que podrian reemplassarlas, se troban en estat encare evolutiu, per lo qual aquesta edat moderna atravessa un temps de transició anárquich y casi caótich, podentse ja desde are predir que la era en que aném entrant podrá anomenarse *la era ó l'imperi de las multitudes*. L'adveniment de las classes populars á la vida pública per medi del sufragi universal, marca uns nous camíns de derrota al mon y encare'ls marca més la propagació de certas ideas, que s'han infiltrat en los esperits de las multitudes y que las han instigat á associarse pera la realisació d'algunas concepcions teóricas porque, si bé las massas no descobren ab gayre facilitat, en cambi, son molt aptas pera l'acció. A Catalunya, per lo mateix que es la regió d'Espanya més relacionada immediatament ab Europa, s'hi han presentat ja las primeras espurnas en forma de socialisme y fins d'anarquisme, observantse la particularitat de que la calor d'aquestas ideas ha entebiat lo que avans se sentía per los ideals polítichs. En otras regions industrials com á las Provincias Vascongadas, passa'l mateix, sino que en menor grau. Donchs bé, á la mida que s'han accentuat aqueixos nous modos de sentir, la indiferencia pera tots los demás problemas socials y polítichs plantejats en nostre desgraciat país ha anat creixent.

Per altra part, la forsa de repetits desenganys nos ha fet perdre la fé en los homes que portan en sas mans pecadoras la cosa pública y ja desesperansats, sembla que hem acabat per perdre tota mena d'ideals. L'allunyament de tota acció política ha entumit los nostres membres, ja que res entumeix y paralisa tant com la falta de moviment. ¡Qué té, donchs d'estrany que s'hagi evidenciat nostra insensibilitat moral y que hagin passat devant dels nostres ulls, á modo d'un panorama fúnebre, un nú-

mero incontable de desdixas, sense provocar una reacció tumultuosa y sense determinar una frenética protesta. No van aixís las cosas en la Europa culta, ahont veyém ab quin empenyo tothom pren part en los assumptos públichs; com tothom se llensa á la lluyta per la realisació de sos fins polítichs; com se pren part activíssima en las glorias y las desventuras de la patria. Aixó es vida; lo altre es mort. Es cert que aquí mateix hi va haver un petit deixondiment, mes tot vá desvanéixers com un foch follet en un instant. Perque las nostras energías morals, ó están ensopidas, ó si's manifestan, no tenen sosteniment. Fins quan en épocas passadas s'agitavan los esperits, la excitabilitat era efímera, com si fos un rasgo característich de la nostra rassa essencialment impresionista la falta de perseveransa.

Aixís, avuy aixequém un ídol, que demá ab fúria iconoclasta aterrem del pedestal; y al contrari, com si haguessim perdut, com los vells, la memoria dels fets presents, gronxantnos en lo recort dels més antichs, com si estiguessim afectats d'aixó que anomenaré *amnesia moral*, ó senil si's vol, arribém al punt d'aixecar en apoteosis als mateixos que semblava que tenían de quedar per sempre més soterrats en lo panteó del oblit, per sos desacerts é inconsecuencias. Y ab tot aixó, formant dolorós contrast ab tanta passivitat y ab tantas veleitats, continuém ostentant per forsa d'atavisme y sense decaiment, l'afició á un espectacle que'ns marca devant d'Europa ab l'estigma de la barbarie.

Y tot aixó fora per demés lamentable si no tingúes remey, perque, no ho dubteu, la verdadera forsa d'una Nació ó d'un Estat radica en lo que podém anomenar *ánima ó caràcter d'un poble*, es á dir, en la massa social, en aixó que molts ne diuhen la massa neutra y qu'es, al contrari, núcle d'activitat y de vida y únich factor que pot redimirnos. Tant es ai-

xís, que encare que desaparegués d'un país lo grupo dels intellectuals, d'aquesta aristocràcia del talent, que es més verdadera noblesa que la dels pergamins y que la de la riquesa, lo país seguiria vivint mentres se mantinguessin vivas totas las multituds, las cèlulas socials. Aquestas son las que portan en ellas mateixas las forsas acumuladas durant los sigles, per virtut de la herencia; son las que representan tota la suma del valor propi y del adquirit dels antepassats. No vol dir res que moltes vegadas obrin inconscientment, perque las masses no discorren, sino que solament se mouhen impulsadas pel sentiment. Las ideas novas no exerceixen una acció positiva sobre l'ànima dels pobles, fins y á tant que, com diu l'autor esmentat de las *Lleys psicológicas de la evolució dels pobles*, fins que devallan de las regions movibles del pensament á la regió estable é inconscient dels sentiments hont s'elaboran los móvils de las nostras accions. Aixís es com se comprén, y no d'altre modo, la lentitut ab que's transforma'l psiquisme del poble, malgrat l'impuls de las ideas que's forjan en los cervells dels més intel·ligents y que's fassin menester molts anys pera que triomfin los conceptes nous y que encare's necessiti molt més temps pera desarrelar dels cors los sentiments antichs. Y, preneu nota d'aquest fet demostrat per la ciencia actual, perque explica la calma ab que's vé operant la evolució social dels Estats.

No hi ha, donchs, que estranyar que havent constituït las creencias religioses l'element més important de la vida y de la historia de tots los pobles, absolutament de tots, aquestas creencias segueixin constituïnt un principalíssim factor en la manera íntima de ser dels espanyols, com ho es també pels pobles cismàtics y pels que seguiren á Luthero y á Calví, al separarse de la Iglesia ortodoxa. Fullejant un hermós llibre publicat fa pocas setmanas á Stoc-

kholm y que dona una gallarda idea del extrém de cultura de la nació sueca, hi he observat que l'element eclesiástich segueix formant part de la organissació de las escolas desde'l sigle xvii, sense que per aixó, pugui ningú desconéixer la influencia que'l racionalisme ha anat guanyant en los païssos del Nort y del Centre d'Europa; y es que á Suecia, com per tot arreu, los pobles no poden eludir la influencia d'un dogma relligiós ortodoxo ó be heterodoxo que's va trasmetent com una cadena sens fí de generació en generació. Y com que las creencias venen á formar en lo cor de las multituts lo sentiment íntim y poderós de la seva fé, que no poden imposar las lleys, ni poden arrencar las violencias, aquestas creencias prevaleixen al través del temps en los pobles; passen als fills ab la llet de sas mares, y católics, protestants, mussulmans, budhistas, no hi fa res per nostre argument, tots segueixen aquesta mateixa ley.

Per aixó no van poder desarrelar dels Païssos Baixos las creencias reformistas, ni'l terror, ni las sanguinosas devastacions del Duch d'Alba; aixís com á Fransa ni'l domini de la Revolució, que de tal modo va alterar lo modo social de tot lo mon civilissat, ni la continuada guerra que sos governants han anat sostenint contra'l clericalisme, han pogut impedir que encare á Fransa s'hi comptin per milions los adherits á la Iglesia romana. No devém, donchs, estranyar que'l poble espanyol, apart la munió d'escéptichs y d'indiferents en materia de relligió, continuhi en sa inmensa majoría fidel al catolicisme. Tot perque, y aixís ho demostra la psicología de las rasses, s'ha anat creant per actes hereditaris successius una manera de sentir determinada. Sols á forsa d'anys podrán las ideas racionalistas influhir lentament y, pel mateix mecanisme expressat, exercir una acció evolutiva en las generacions futuras.

Aquell caràcter, aquella ànima, que, com vos deya fa un rato, es lo nirvi dels pobles, se mostra molt fluix en lo nostre país; y, ¿sabéu per qué? perque no tením educada la voluntat. Aquest es lo principal origen dels nostres mals. A dalt, ja ho veyéu, sols la debilitat de caràcter es la nota dominant de nostres governs; á baix també som débils perque'ns falta'l caràcter. Sense voluntat ferma pera'l treball, l'home no es res. D'aquí venen la nostra natural peresa, la nostra apatía mussulmana, lo desordre ab que treballém, y la plaga del pauperisme. Lo qui te set de gloria, lo qui desitja enriquirse, lo qui vol instruhirse, res podrá lograr sense la enérgica acció de la voluntat. Aquesta es la facultat verament impulsiva que'ns empeny y que'ns agita; sens ella l'entiment més cultivat y la sensibilitat moral més exquisida no serveixen per res en las funcions prácticas de la vida. Aquell que no té caràcter, está despossehit de voluntat y's rendeix, doblegantse davant de las contrarietats de la vida. Al faltarnos, nos decantém al abandono y á la molície y fins perdém tota mena d'aspiració enlayrada. Lo temps pera nosaltres no es or. ¡Qué té de ser, si fins no sabent en que ocuparnos nos entretením *fent temps*, ó matantlo, que es lo mateix!

Aquí teniu, senyors, en-resúm l'anàlisis dels caràcters físichs y psicológichs més principals de la nostra célula social. Veyém, donchs, are, pera seguir l'ordre expositiu que m'he imposat, quinas son las condicions del ambient físich y social que'ns envolta y qual acció sobre nosaltres promou la vida.

Lo medi físich deixa sentir sa influencia sobre l'individu, pero obra encare més enérgicament sobre la especie y las colectivitats, per lo qual encare que l'estudi étnich d'Espanya acusés unitat en sos orígens, la forsa continuada del medi físich en que vivím nos hauría diferenciats mútuament, perque entre las tres

grans regions septentrional, central y meridional en que pot dividir-se'l territori, se marcan tantas diferències, que no es pas possible imaginar que actúhin sobre tots los habitants de la mateixa manera. Erms deserts en las mesetas centrals de Castella contrastant ab las florestas y las bonicas hortas de Murcia y de Valencia; las feréstegas vertents de las serras pirinéiques y del sistema Hespèrich, ab las estesas planuras de la Manxa que arriban á formar horitzó; las regions de clima ardent y casi bé tropical ab las regions fredas com las del Septentrió d'Europa; llocs ahont pera viure de la terra's tenen de fer suar las pedras y altres ahont la vegetació es exuberant... ¿Cóm voléu que'ls homes que'ls habitan deixin de sentir en sos organismes físichs y fins en la seva impresionabilitat moral los efectes tan contraposats d'un tros de terra europea ahont la irregularitat y la varietat dominan y ahont no hi ha régimèn hidrológich, ni metereológich, ni telúrich?

La influencia diferent de las grans alturas y la de las voras dels mars, l'acció distinta de l'atmósfera humida y de l'atmósfera seca del fret y de la calor y de régimens alimenticis tan diversos, no poden menos que manifestarse ab modificacions lentas si's vol, pero al fi ben determinadas en los homes sotmesos á la seva acció y que's van traduhint per rasgos característichs en l'individu y després en la especie.

Ab tot y aixó pot notarse bé, tractantse d'una investigació sociològica, que'l paper principal del medi ambient sobre'ls homes que forman part d'un Estat, te que reservarse á un element de naturalesa supra-orgánica ó social; y á propòsit d'aixó, podríam discorre extensament sobre la influencia que exerceixen las creències, la educació, los adelantos científichs é industrials, la premsa, etc., mes en la impossibilitat material de detallar un llarch cuestionari, vaig á reduhirme á indicar dos punts molt importants, que

crech d'interés essencial, perque son als que'ls hi es principalment imputable la nostra actual inferioritat. Lo primer es la poca acció que ha exercit sobre nosaltres lo foc civilisador d'Europa; y suposo que fins aquells optimistas que's figuran que aquí vivim en lo millor dels mons, no negarán la existencia positiva d'aquell foc: es lo segon lo régimen polítich del nostre país.

Fins are, y Deu vulga que no sia aixís d'aquí endevant, Espanya, apreciada en conjunt, s'ha mostrat refractaria al esperit europeu; y si esceptuém algunas regions que, com la catalana y la vascongada, demostran clarament los efectes del seu contacte ab las nacions més cultas y van evolucionant en sentit progressiu, altres segueixen adormidas y com petrificadas, no sentint lo moviment vital d'aquest sigle. No hi arriban los fulgors de la civilisació, ni ellas tenen ánsia pera anarlos á buscar. No'ns hem amohinat certament pera llimar las asperesas, que foren lo producte d'aquellas discordias ja antigas y que establiren un divorci entre las nacions del Nort y las meridionals d'Europa y per altra part, lo paper cada dia més insignificant que nostre país desempeña en lo concert dels Estats, no ha estat lo més apropósit pera establir relacions íntimas entre ella y nosaltres. Aixís s'han anat engrandint las distancias y's fomenta'l concepte en que alguns nos tenen de ser una rassa inferior.

Motius d'ordre llengüístich nos tenen també separats. Los estrangers desconeixen los nostres idiomas, no'ns coneixen á nosaltres y nosaltres tampoch podém comunicarnos ab ells perque una ensenyansa viciosa y la falta d'ilustració per lo que's refereix al estudi de las llenguas nos té distanciats y aquesta ignorancia impossibilita'l comers de las ideas. Los nostres llibres no son llegits y per nosaltres son lletra morta las grans concepcions d'altres enteni-

ments. A n'ells, per la mateixa rahó de que'ns consideran molt poca cosa y pensan que en nostre país no hi han de venir á trobar cap llum que'ls il·lumini, los té molt sense cuydado lo desconeixement del nostre idioma, mentres que á nosaltres aquella deficiencia'ns mata.

Per altra part, la inseguritat personal que'ls estrangers han atribuït al nostre territori, la falta de vías de comunicació y de comoditats de tota mena, no ha permés que com á Italia, Suïssa y altres nacions, tinguém aquí una forta concurrència de turistes, que venint á visitar la Espanya monumental (expléndida representació de la grandesa d'altres temps); no sols contribuiría á nostra riquesa sino que també á europeisarnos. Los espanyols per la seva part, per indiferència propia de la rassa unas vegadas, per falta d'educació artística unas altres y fins si's vol per la falta de recursos, no han sentit aqueixa necessitat imperiosa que altres senten y molt especialment los anglo-saxóns y alemanys de traspasar las fronteras pera recrear los sentits y nudrir la inteligencia contemplant la realitat de las maravellas de la naturalesa, las manifestacions de la ciencia y las bellesas del art. Aquí son pochos los que viatjan, com no ho tinguin que fer per necessitats del seu comers; y faltant la doble corrent excursionista y incursionista'ls estrangers no'ns entenen ni'ns coneixen y á nosaltres nos passa'l mateix respecte d'ells. Nos hem pensat que'l mon s'acaba allí hont fineix nostre horitzó més pròxim, quan sos límits son inconmensurables. Viatjant, hauríam tocat ab nostras mans l'abím que social y materialment nos separa dels pobles més avansats y hauríam pogut, després de sentir l'averkonyiment natural, la necessitat de la imitació y'ls estímuls del perfeccionament. Novas costúms, nous hábits, y en una paraula, todas las manifestacions externes de la vida moderna, haurían

obrat sobre'ls nostres sentits creant novas aspiracions y aixecant insensiblement lo nivell de nostra cultura: L'home que vejetant en son terror no treu may lo cap á la finestra per cercar d'allí nous horitzons d'un mon nou, aquest home morirá sense haver viscut.

Tant ó més que aqueixa falta d'adaptació al medi europeu, ha influhit en la decadencia de nostra célula social lo régimen polítich y administratiu que ha imperat á Espanya. Ell es lo qui ha contribuhit á que falti á nostre poble tota mena d'educació política. Ell es lo causant de que las forsas vivas del país consideradas moral y materialment, no hagin pogut tenir tot lo seu natural desenrotllo; ell es qui á forsa d'incomptables desenganys ha deixat en nostres pits las llevors del escepticisme y de la indiferencia; per obra seva hem perdut tot ideal, y un poble sense ideals d'una especie ó d'altra, es un poble mort.

Sí, lo régimen imperant ha reduhit á zero la nostra educació política y ja no sabém exercir los drets de ciutadania. En la época moderna, aqueixos drets s'exerceixen principalment per medi del sufragi y com que'l moviment es vida, exercitantlos nos hauríam insensiblement educat y'ns hauríam convenent de que la forsa positiva d'un poble, més que en sos directors, s'arrela abaix, en nosaltres mateixos. Mes si'l sufragi s'ha mistificat fins á convertirlo en una ficció per medi de procediments que de tan coneguts es per demés recordar, ¿quí té la forsa de voluntat bastant per empendre una lluyta que ja avans de comensarla, sab que té de resultar estéril? Y venen las eleccions dels qui haurían de ser en las Cambras la representació genuina del país y venen las eleccions dels Ajuntaments qu'haurían d'administrar com á pares solícits las nostras casas comunals, y ningú's mou de casa seva y no acudím á las urnas ni febrosament, ni de cap manera, porque ja sabém desde

avans, que la máquina electoral anirá funcionant lliure sense contar per res ab nosaltres; y desde que van passant los anys sense que exercitém aquella funció á que tením dret com á ciutadans, ne perdém l'hábit y quedém ineducats pera tot acte polítich.

Lo mateix régimen ab la seva organisació excessivament burocrática y ab sa forsa absorvent, per comptes de donar facilitats al comers y á la industria y d'apoyar vigorosament á la agricultura, que son los més sólits fonaments d'una nació, oposa obstacles que sols la paciència de Job del nostre poble ó'l seu estat letárgich toleran sense aixecar una protesta indignada. També es ell qui no volent trencar motllos antichs ó no sabent inspirarse en los procediments seguits per tots los Estats cults, no sab inspirarse en un ample criteri descentralisador, que aumentaría la nostra cultura y fomentaría'l despertament de nostras energías. L'exemple deplorable que'ns donan los nostres homes públichs á cada moment, de veleytat eterna, d'informalitat constant y de contradicció perpétua, no es pas lo més á propósit pera que las nostras esperansas se mantingan y las nostras regeneracions se compleixin.

Y si tot aixó es cert y té de serho porque está en la conciencia de tots y porque cada dia ho veyém estampat en la premsa del país y fins en la extranjera, encare que ab notas més vivas de color de las que jo puch emplear, pera no sortirme dels límits prudents de correcció que en aquest instant vull imposarme, dihéume, senyors, si ab aquest medi-ambient que'ns envolta, poden aixecarse las energías d'Espanya talment, que aquesta nació desventurada representi un paper lluhit en los anals de la Historia! ¿Cóm pot ser que nostres pits s'aixamplin pera respirar un ambient social, que per comptes de vivificar esterilisa?

Aquest es l'estat en que'ns trobém, si es exacta la

investigació analítica, que ab més bona voluntat que fortuna y fins á riscos de cansarvos, he volgut empendre.

¿Qué será, donchs, de nosaltres? ¿Quín es lo pervindre que'ns espera? Si las nostras células socials están degeneradas, atrofiadas, no hi ha remey pera nosaltres: tením de morir irremisiblement pera que los més forts se reparteixin lo nostre cadáver; si, al contrari, no més están malaltas, si no més senten los estragos de la inanició, encare podrán reviure, y encare podrán vigorisarse sas energías. Coneixent, com me sembla que coneixém lo mal, tal volta serán possibles, sino pera nosaltres per nostres fills, días més felissos.

En Medicina, la apreciació de las manifestacions externas d'una malaltía conduheix al coneixement exacte de la naturalesa del mal, y'ls medis que usém pera que la curació no sigui empírica s'han d'encaminar més á combatre'l mal en sos mateixos orígens, en lo seu fons, que á modificar aquellas manifestacions senzillament exteriors. També la Medicina'ns ensenya que quan un organisme está malalt tot ell, quan no té ni una entranya que funcioni ab regularitat, la lesió més positiva no resideix en un ó més órgans aisladament, sino en lo tot, en lo conjunt, en la massa fonamental de tots los teixits de que's compona.

Aquest es lo cas en que avuy se troba Espanya. Tots los organismes del Estat están desballestats; no n'hi ha ni un que funcioni ab regularitat y per lo tant tením de suposar que totas las sevas células, que tots sos individus están espatllats també. Si aquell organisme té de salvarse, solzament podrá conseguirho qui aixequi las energías de tots sos territoris celulars, ja que d'aquestos tot ne prevé y que d'ells mateixos procedeixen aquells que, per aixecarse sobre 'l nivell comú, han arribat á alcansar la categoría de directors del Estat. En lo cos del

home hi han també gerarquías, també hi han òrgans superiors, hi ha un cervell que porta'ls estímuls de la inervació á tots los extrémss y un cor que hi envía la sanch vivificadora, mes aquell cervell y aquest cor, al cap y al últim, están també formats per células, per més que sian diferenciadas. En termes més senzills y al alcans de tots, los òrgans del Estat espanyol están malalts, mes com que cada un d'ells no es més que una agrupació d'individuos que ha brotat de la massa comú, tenim que cercar dintre d'aquesta, més que en aquells, lo verdader fonament del malestar que'ns agobia. Si cada hu de nosaltres, células socials, tingués las necessarias condicions morals per viure una vida exhuberant, si tinguéssim més cultura y voluntat més ferma pera'l trevall, si tinguéssim més moralitat en nostras relacions ab l'Estat, si poguéssim despullarnos de certs estigmas atávichs d'una crudeltat repugnant que'ns denigra, si sapiguéssim assimilarnos tot lo bo que'ns vé de fora, mostrantnos al mateix temps refractaris á tot empelt mal sá, canviaria en un instant la fase del nostre país y'l nom d'Espanya seria respectat. Mes, dirán los qui m'escoltan, y dirán be, que després que he abominat las habilitats de la retórica, are pretench volar en alas de la imaginació perseguint una vaguetat. Es molt cert, y deixant á part tota fantasia, utilisém un per un los datos aportats per la aná-lisis y tornarén aixís al terreno de la realitat.

L'estudi étnich nos ha dit que á Espanya, dintre d'alguns rasgos comuns, s'hi destaca la heterogeneitat de las rassas, heterogeneitat que sols ab lo concurs lentíssim del temps, casi duració de sigles, podria arribar á esborrarse, constituhint un tipo únich, porque es d'advertir que com més antigas son las rassas, menos se prestan á l'assimilació: d'aquí la necessitat de que, per no malbaratar la suma total de forsas, suma que al capdevall ha de resultar en be-

nefici de tot l'Estat, se permeti á cadahú lo desenrotllo de sas energías propias, ab la manera de ser que la mateixa naturalesa li ha senyalat, perque, desenganyémnos, no hi ha llibre més elocuent que'l de la Naturalesa. Y que cadahú's fassi digne d'aquest dret á la vida que li tindria que concedir l'Estat.

Per de prompte, los catalans, particularistas, individualistas, homes práctichs, ab iniciativas propias, ab acometivitat, ab hábits de trevall, ab sentiment artístich refinat, de costúms morigeradas, ab un idioma sech, incís, viril, que traduheix fidelment lo pensament, renyit ab tota divagació teórica y sobretot, ab aqueixa forsa ostensible d'assimilació de tot lo que es progrés, tindriam de depurarnos dels defectes, que'ns perjudican á nosaltres mateixos y que'ns fan mal voler dels habitans de las altras regions d'Espanya. Coneixém perfectament lo *fortiter in re*, pero no sabém manejar lo *suaviter in modo*; siguém menos aspres en la forma. No rebutjém; atrayém. Orgullosos de nostra personalitat, orgull noble y enlayrat al qual tením de rendir cult, no deprimím als demés, ans al contrari, siguém un imán d'atracció per nostres contraris, pera que vingan á combregar en la nostra iglesia. Recordemnos dels cents d'espanyols que han vingut á nostre terror y han contribuhit á nostra riquesa y engrandiment, siguém particularistas, sí, pero no enemichs de l'associació mútua que uneix forsas y voluntats pera millor resistir en las batallas de la vida. No'ns dividím en bandos, no'ns arranquém las entranyas, caminém tots junts y patients buscant la realisació de nostres ideals; lo contrari es lo suicidi. Trevallém ab calma, pero ab inquebrantable tenacitat, sense desmays ni impaciencias y aixís nos dignificarém, demostrarem devant del mon que som dignes de millora, y no tinguéu por, quan la llevar es bona y'l terror es fétil, la cullita es

segura. Las ideas justas s'imposan per ellas mateixas.

La migrada densitat de nostra població porta immediatament inclós un problema relacionat ab la riquesa pública y ab lo foment de l'agricultura y del comerç, perquè sols aixís se contindria aquesta corrent seguida d'emigració, que'ns aniquila. Quan la emigració es, com á Alemania, filla de la exuberancia, constituheix un bé, mes quan es, com á Espanya, una manifestació viva de la miseria, despobla'ls territoris, fent, per la falta de brassos, cada dia més difícil la regeneració del país, apart de lo que influheix sobre la matrimonialitat y la natalitat, que son, com ja he indicat avans, causa principalíssima de la escassa població espanyola. Perills graves, difícils d' evitar, mentres que no 's modifiquin las trabas de l'administració, que no augmenti la riquesa pública y no's cambihin diverses condicions de la Societat espanyola.

La mortalitat, aquest altre factor que'ns desgasta, se relaciona ab la miseria del nostre poble y sobretot ab la ignorancia de las reglas de la higiene individual, ignorancia que sols podrá ceder á mida que la intel·lectualitat augmenti. En quant á la higiene urbana, funció dels poders públics, sols millorarà quan aquestos se penetrin, més de lo que avuy ho están, de que al conservar las vidas, no's tracta sols d'un problema humanitari, sino també económic, perquè cada vida d'un home representa un capital, tant més avuy, que las teorías malthusianas han caygut en un fondo descrédit.

La intel·lectualitat d'Espanya, ha merescut que'ns pintin ab tinta negra al mapa de las nacions y tenim d'apressarnos á treurens de sobre aquest mal signo. Mes al parlar d'intel·lectualitat, no tenim de confondre l'educació ab la instrucció y de las duas estém faltats. La instrucció's refereix á la inteligencia; la

educació á la voluntat y á la perfecció dels sentiments del home. Las duas son necessarias pera que la personalitat humana sia perfecta; mes, si tinguessim d'escullirne una, sempre considerariám preferible la segona á la primera, porque, si es útil á un país una munió de sabis, encare convé més tenir homes ben verdaders, caràcters ferms, voluntats enérgicas, consciencias rectas. Correspón més als pares que als mestres la funció educativa, porque l'home moral se forma á la llar de casa seva y al calor dels sentiments de la familia. Mes, que's guardin los pares y sobretot las mares de criar fills afeminats, verdaders donetas, que sols podrán viure arrimats á la seva falda. Que'ls eduquin de manera qu'ells mateixos compreguin, desde sos primers passos en lo camí de la vida, que aviat tindrán de viure ab lo producte de sas propias energías y no enmatllevant l'aussili de ningú: que no olvidin que tots los homes que s'han obert pas en lo mon, han sortit del no res y que'ls fills dels richs, pensant que no han de lluytar ab la existencia, poden arribar á ser fácilmente los viciosos, los decadents y d'aquells que no saben buscar altre objecte que desbaratar lo que á forsa de subors atresoraren sos pares. Que's recordin de que un dels factors de la superioritat inglesa, arrenca precisament d'aquesta primera educació y que'ls mestres després en sas escolas, organisadas com una continuació de la llar doméstica, no fan més que desplegar las aptituts morals que ja porta'l noy al seu cor. Per lo que toca á la instrucció y á la verdadera intellectualitat, Espanya necessita una verdadera revolució en sas escolas, Instituts y Universitats pera corretjir los grans defectes que ja hem apuntat en altre passatge d'aquest discurs. L'Estat, tant com encare patirém del centralisme administratiu, té de penetrarse de la responsabilitat gravíssima que contrau si no's decideix á tallar lo nus de la dificultat econó-

mica, suprimint serveys inútils pera vessar l'or á mans plenas en pró de la instrucció pública.

Qui conegui la psicología de las multitudes, no podrá dubtar de que'l seu estat d'ánim devegadas somort é indiferent, s'aixeca y's mou quan se saben tocar sos ressorts y excitar las fibras de sos sentiments. Per lo mateix que las massas no discorren, tampoch soportan la contradicció, mes en cambi's deixan emportar per qualsevol que sápigam atraure's-les per una simpatía que fácilmente elevan ellas fins á la adoració. Com si's trobessin sotmesas á lo que'ls biólechs anomenan *Lley de la unitat mental de las multitudes*, obran com un sol home y devegadas ab una irritabilitat y un impuls que tot ho avassalla. Una idea relligiosa, una idea política, una victoria, un desastre, ó la senzilla sugestió que un home exerceix sobre d'ellas poden bastar pera despertarlas del seu ensopiment; si invoco aquest judici que la psicología moderna permet formar de la sensibilitat moral de certas colectivitats humanas, no es més que porque's compregui que un poble que sembla mort podém revivarlo quan excitém certas fibras del seu cor. Y res es més potent pera remóurelas, que las creencias relligiosas, porque aquestas han sigut sempre las que han exercit sobre la humanitat la més poderosa influencia, las que han constituhit l'element més important pera la vida dels pobles, las que han promogut la major part dels grans fets històrichs y'ls cambis més radicals de las institucions socials y políticas. Aixís es com lo més petit cambi en l'estat de las creencias d'un poble, pot determinar tota una série de transformacions que modifiquin sa existencia: d'aquí que reclami un tacte sumament discret de part dels directors d'un Estat tota acció que s'intenti pera modificar aquellas creencias. No semblaría facil en aquest final de sigle, lo que succehí en son principi, aixecar l'esperit nacional en defensa de

la religió que va suposarse atropellada per las hosts napoleónicas, á despit del grupo que anomenaren *afrancesat* y que'l constituían precisament los intellectuals, que simpatisavan ab las ideas de la revolució francesa, y no sembla fácil, porque ab la evolució produhida durant una centuria, ha disminuhit lo domini que alashoras pogué exercir sobre las consciencias l'esperit religiós, mes ab tot y aixó, continúa aquest ordre de sentiments representant un element d'extraordinaria forsa. Aixó no es privatiu d'Espanya ni dels demés paissos católics, porque tractantse d'un fet que sembla afectar á tota la humanitat sia la que's vulga la teogonía, veyém com los mateixos quefes d'Estats protestants donan en diversos moments de la seva vida pública una nota de marcada religiositat; á propósit hauréu llegit las alocucions de Krüger y hauréu llegit també las del Emperador Guillém, impregnadas algunas vegadas de tal misticisme que més semblan dictadas per un sacerdot que per un César. Están, donchs, fora de la realitat aquells que's figuran que pot destruirse d'un cop aquí á Espanya lo poder d'una Iglesia que representa la condensació de la fé de tantas generacions.

Queda dit en altre lloch d'aquest discurs, que un dels grans defectes nostres en lo concepte de la ciutadania es la falta d'educació política. Donchs be, la biología ensenya que aquesta grave deficiencia pot corretgirse. Hi ha una lley fisiológica que diu que malgrat la compenetració que's deu regonéixer entre la activitat propia d'un órgan y sas funcions, la funció es la que determina la forma y aixó vé comprobat ab la sociología de nostre país. No tením educació política porque faltin condicions intrínsecas en nostra localitat pera possehirla; no'n tením senzillament porque no la exercitém. Supposeu que'l sufragi, que es una funció, no es com are una farsa, sino

un acte social sério y trascendental, ja veuréu com alashoras se desenrotllará la educació política dels electors. Asseguréu al poble que se li farà justícia y que no té de ser víctima de l'arbitrarietat y ja veuréu alashoras com aquella funció determina la forma y'l ciudadá no's farà refractari á exercitar sos debers prestantse á que la justícia's compleixi.

Tot aixó, senyors, sols podria lograse á benefici d'un cambi radical en los sistemas de govern, que portés també un cambi radical en nostras costums polítiques, mes ja compreneu ab vostre fí judici que no es aquest lo lloch més apropósit, ni es aquesta tampoch la ocasió més oportuna pera exposar lo que bull en mon pensament.

Ja veyéu, senyors, quan complexo es lo problema de la nostra suspirada regeneració, y lo ilusionats que viuhén los que oblidant la fermesa de las lleys evolutivas de la Naturalesa, creuhén que la nostra metamórfosis pot ser l'obra d'un moment. Quan los vicis y'ls defectes socials han enfondit tant, que desde las classes més altas de la societat fins á las més humils están malmesas, formant ja part aquells del seu propi organisme, se fa necessari lo concurs del temps pera purificarlas. Estich tant penetrat d'aquesta veritat, que no titubejo en afirmar que totas las activitats posadas en exercici pels homes de bona voluntat, per atenuar la gravetat dels mals presents, trevallen pera la generació venidera: nostres fills y no nosaltres tocarán potser los resultats. No hi fa res; siguém altruistas. Pero un dia ó un altre s'ha de comensar la feyna. Comensém, donchs. Ja es un indici de restauració lo que al fí tots aném coneixent que estém malalts, que'ns podém morir, que ja no es possible continuar del mateix modo, que tením de cambiar de metje y de positura, que Espanya's va escolant y que si'ns agotém més pot ser que vinga una má forastera á mutilarnos.

Perfectament; aqueixos gemechs poden indicar una reacció del malalt que sigui salvadora; sostenímla nosaltres, fomentémla pera que no decaygui. Catalunya es gran, Catalunya es viril y ve cridada á donar l'exemple ab sa inteligencia y ab son trevall pera que totas las energías del país s'aixequin. Barcelona especialment, per sa cultura general, per sa laboriositat y per tot, té de portar una iniciativa. Nostre Ateneu també, si vol ferse digne del seu nom, ha de contribuir posant en joch totas sas activitats, que no son pocas, en benefici de la intel·lectualitat general del país. Deu vulgui que la invocació que vos dirigeixo ab tota la vehemencia de la meva ànima sigui escoltada.

HE DIT.

Després de llegit son discurs, lo senyor President, en nom del Ateneu Barcelonés, doná las gracias á las Autoritats, representants de Corporacions y demás concurrents per haver honrat ab sa presencia l'acte que s'acabava de celebrar, y declarant obert lo curs de 1900 á 1901, axecá la sessió.

LO SECRETARI GENERAL,
Bonaventura Bassegoda.

V.º B.º
LO PRESIDENT,
Bartomeu Robert.

MINISTERIO
DE CULTURA

